

Tervishoiutöötajatega seotud trendid Eestis

Tervishoiutöötajate nappuse süvenemine on Eesti tervisesüsteemis pakiline probleem, mis vähendab süsteemi suutlikkust ja põhjustab ooteaega. Probleem on tõsisem perearstide ja vaimse tervise spetsialistide seas, ent õdede puudust arvestades suureneb lähiaastatel ka mittekliiniliste spetsialistide vajadus.

Pooled perearstidest on vanemad kui 60 eluaastat, kümme aastat tagasi oli sama osakaal vähem kui kolmandik. Tulevane perearstide põlvkond on suurem maapiirkondades, kus on täna vähe alla 50-aastaseid perearste.

Tekkimas on trend, kus meditsiinipersonal töötab lepinguliselt järjest väiksema koormusega, ent tegelikult

Areneguseire Keskuse uurimissuuna „Tervishoiu jätkusuutlikkus“ eesmärk on analüüsida alternatiivseid valikuid tervishoiu rahastamise mitmekesistamisel ja nende mõju tervishoiuteenuste kättesaadavusele Eestis aastani 2050.

Uurimissuuna materjalid www.areneguseire.ee

tehakse lepingulise koormusega võrreldes üha enam ületunde või töötatakse mitmel ametikohal.

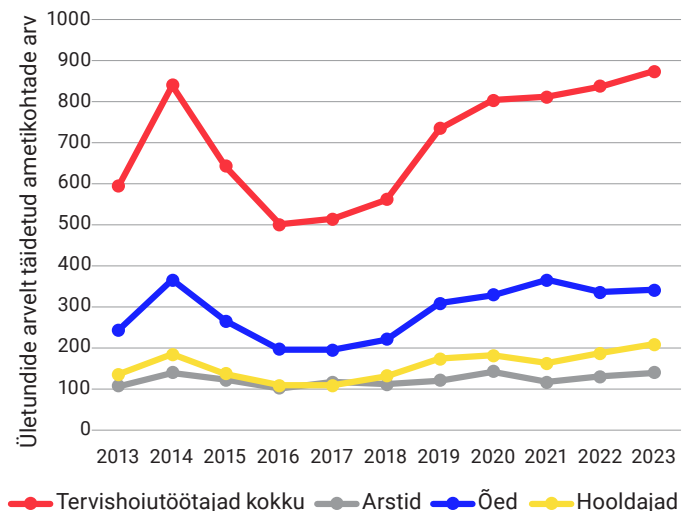
Eesti tervishoius on Euroopa Liidu üks väiksemaid võõrtöötajõu osakaale. Õdede seas on see vaid 0,2%, mis on EL-i arvestuses tagantpoolt teine näitaja.

Töötajapuudus tervishoius süveneb

OSKA hinnangul vajab Eesti tervishoiusüsteem järgmise kümne aasta jooksul umbes 7700 uut spetsialisti. Vajadusest poole ehk 50% moodustab eakate tööturult lahkumine, 30% tervishoiuteenuste nõudluse kasv ning 20% töötajõu voolavus. Sama perioodi prognoositav koolituspakkumine katab 6400 töökohta, jättes 1300 inimese suuruse töötajõupuudujäägi. Seni on laiemalt teadvustatud õdede vajadust – kümne aastaga jääb puudu ligi 770 õde. Tähelepanuväärne on aga ka tulevane psühholoogide ning proviisorite puudus, kus kümne aasta koguvajadusest täidetakse koolitusega vaid 50%.¹

Trendid tervishoiutöötajate valdkonnas

1. Üle 55-aastaste meditsiinitöötajate osakaal on suurenenud igal suuremal ametialal, ent eriti arstide seas (joonis 2). 52% arstidest on vanemad kui 55 aastat, perearstidest isegi 60%.^{2,3}
2. Õdede kasvavat puudujääki arvestades tuleks lähiaastatel suurendada mittekliiniliste (nt hooldajad, õe abid) spetsialistide osa tervishoiusüsteemis.²
3. Järgneva 10 aasta jooksul jääb tööturult kõrvale ligi 50% praegu töötavatest perearstidest. Asendusvajadus on eriti suur väljaspool Tallinna, Tartut ja Ida-Virumaad, kus on vähem alla 50-aastaseid perearste.⁴
4. Kasvab vajadus kaasata võõrtöötajõu. 2023. aastal oli Eestis 4,5% arstidest ja 0,2% õdedest välispäritolu. Mõlemad näitajad on EL-i riikide lõikes viimaste seas, mis osaliselt tuleneb keelenõuetest kolmandate riikide kodanikele.^{2,6}
5. Aeglaselt, aga pidevalt on suurenenud erasektoris töötavate tervishoiutöötajate osakaal (kasv 32%-lt 37%-le aastail 2013–2023). Näiteks töötavad tugispetsialistid üha enam erapraksistes, kus neil on võrreldes haiglatega vabamad töötingimused. See kehtib eriti vaimse tervise spetsialistide kohta.³

Joonis 1. Ametikohtade arv, mis on täidetud ületundide arvelt³

6. Töötajate lepinguline koormus on vähenemas, kuid asendumas mitmel kohal töötamise või ületunnitööga (joonis 1 ja tabel 1). Suurenenud on ületundide arvelt täidetud ametikohtade osakaal kõikidest ametikohtadest.³

Tabel 1. Tervishoiutöötajate lepinguline koormus

Töökoormus	Alla 1,0 ehk osakoormus			1,0			1+ koormus			
	Aasta	2013	2018	2023	2013	2018	2023	2013	2018	2023
Arstid		22	27	33	59	54	47	19	19	11
Õed		16	23	27	73	65	60	11	12	13
Hambaarstid		43	47	56	47	43	36	10	10	9
Hambaravi õed		38	51	56	60	47	43	2	2	1
Ämmaemandad		25	34	47	70	61	46	6	5	7
Psühholoogid		58	60	68	40	35	28	2	5	4
Sotsiaaltöötajad		33	28	46	67	71	52	0	1	2
Tervishoiutöötajate keskmine		21	27	33	68	62	56	10	10	11

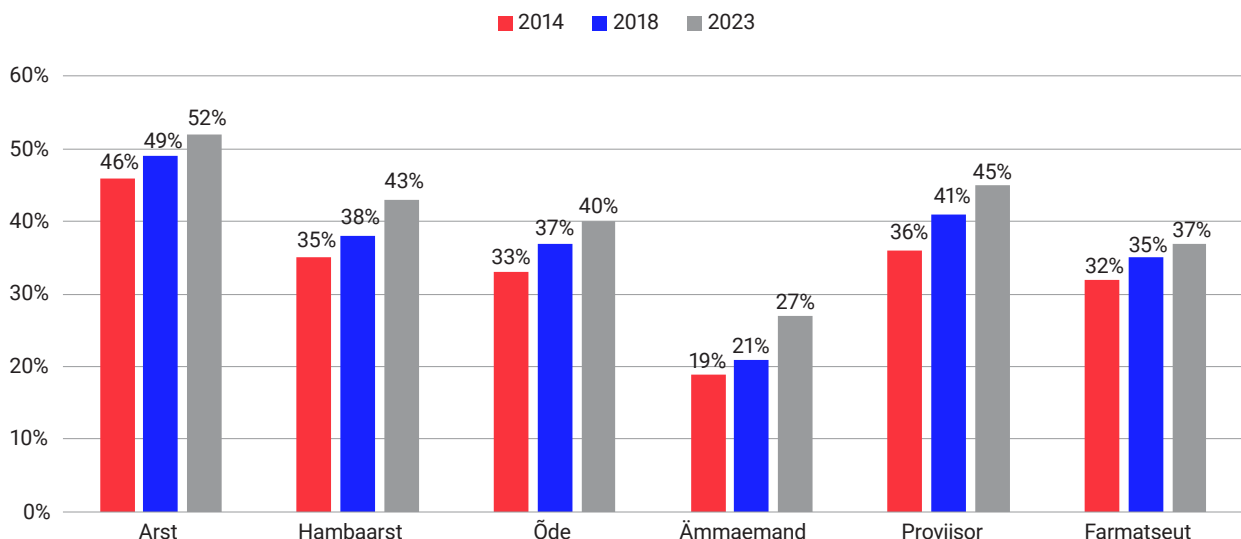
Allikas: Autorite koostatud TAI andmete põhjal

Tervishoiutöötajate lepinguline koormus ühel ametikohal väheneb, kuid üha rohkem töötatakse mitmel kohal või tehakse ületunde.

Viimase viie ja kümne aasta võrdluses on vähenemas tervishoiutöötajate lepinguline töökoormus. Kui kümme aastat tagasi töötas koormusega alla 1,0 ehk osajaga iga viies (21%) töötaja, siis 2023. aastal iga kolmas (33%). Kõige ilmekam on muutus ämmaemandate seas, kus kümme aastat tagasi töötas osakoormusega 25% ja täiskoormusega 70%, ent 2023. aasta andmete järgi on need osakaalud võrdsustunud. Muutused on toimunud ka kõigi teiste olulisemate ametirühmade lepingulises töökoormuses.

Koormuse vähenemine lepingu järgi ei pruugi alati tähendada tegelikku koormuse vähenemist, vaid võib viidata mitmel töökohal töötamisele või ületunnitööle. Statistikaameti andmetel oli 2024. aastal just meditsiinivaldkonna töötajatel Eestis kõige sagedamini mitu töökohta. Nii töötas eriarstide seas mitmel kohal 59% inimestest (vs. 10% riiklik keskmine), aga ka näiteks psühholoogide (45%) ja logopeedide seas on rohkem kui ühel kohal töötamine levinud. Seevastu õdede seas on kümne aastaga 40% võrra suurenenud ületundide arvele langev töökoormus. Lepingust erinevale koormusele viitab ka Eesti Õdede Liidu küsitlus, mille põhjal tegi 2023. aastal rohkem kui 1,0 koormusega tööd 26% õdedest.^{3,5}

Tervishoiutöötajate vananemine. Kuigi kogu sektori keskmine vanus on 2014. aastaga võrreldav, on mitmel kriitilisel ametikohal toimunud muutused. Näiteks on sotsiaaltöötajate keskmine vanus suurenenud kümnendiga 8,6 aastat ja südamekirurgidel 6,7 aastat. Ühe suurima keskmise vanusega on perearstid (56,1 aastat), olles kümnendiga suurenenud 2,5 aastat. Igas ametirühmas on ligikaudu 5–9% võrra suurenenud ka üle 55-aastaste töötajate osakaal.³

Joonis 2. Üle 55-aastaste töötajate osakaal kõikidest ametiala töötajatest aastatel 2014, 2018 ja 2023³

Allikad:

1. Leemet, A., Mets, U. (2024). Tulevikuvaade tööjõuvajadusele: tervishoid. Tallinn: SA Kutsekoda.
2. Kasekamp, K. jt (2023). Eesti Tervisesüsteemi ülevaade. Tervisesüsteemid muutustes. 25(5): i204.
3. Tervise Arengu Instituudi andmebaas, tabelid tervishoiutöötajatest, seisuga 05.02.2024.
4. Riigikontroll (2022). Ülevaade „Eesti tervishoiu suundumused“.
5. Statistikaamet (2024). 12% töötajatest on korraka rohkem kui üks töökoht.
6. OECD (2024). Health at a Glance: Europe 2024 ja State of Health in the EU: Eesti Riigi terviseprofiil 2023.